

Nikolay LUQİNOV – yazıçı, dramaturq, ssenarist 14 avqust 1948-ci ildə Saxa (Yakutiya) Respublikasının Kobyay ulusunun Tiaya kəndində doğulub.

Yakutiya Dövlət Universitetinin fizika-riyaziyyat fakültəsini bitirib, sonra M.Qorki adına Moskva Ədəbiyyat İnstitutunun ali ədəbiyyat kurslarında təhsil alıb.

1979-cu ildə SSRİ Yazıçılar Birliyinin üzvü olub.

Yakutiyanın Xalq yazıçısı və Əməkdar incəsənət xadimidir.

Platon Oyunski adına Ədəbiyyat muzeyinin direktoru, Saxa (Yakutiya) Respublikası Mənəviyyat Akademiyasının vitse-prezidenti, Rusiya Yazıçılar Birliyi İdarə Heyətinin həmsədridir.

İyirmidən çox kitabın (nəsr) müəllifidir. Əsərləri dünyanın bir çox dillərinə tərcümə olunub. “Taas Tumus” – “Daş Burun” əsərinin fransız dilində tərcüməsinə görə 1987-ci ildə Beynəlxalq mükafata layiq görülüb. V.Şişkov (2009), Rəsul Həmzətov, Platon Oyunski (2013) adına ədəbi mükafatlar laureatıdır.

İLDEGİS HAQQINDA ƏFSANƏ

I HİSSƏ

*“Geniş çöllərə yayılmaq – dibsiz
dənizlərdə batmaq kimidir.*

*Lakin torpağa atılmaq toxumun
sonudurmu məgər?*

*Bir mübarək yağış yağar quru torpağa
və toxum boy atıb məhsul verər.*

*Kimsə deyər ki, dağıdıcı bir qüvvədir
yağış. Elədirmi amma?..*

Necə də ağırdır – böhtana düşər olmaq!

*Demədiklərimizi adımıza yazarlar,
etmədiklərimizi boynumuza qoyarlar!*

*Şər atıb, qara yaxıb, tabutlara qoyarlar
bizi.*

*Düşmən naqis əməllərindən qabar-qabar
olmuş dili ilə nurlu əməllərimizə kölgə salar.*

Rüsvay edər şanlı adımızı”.

(Qədim hökmdarlar haqqında əfsanələr)

Günlərin birində...

Günlərin birində və Miladdan... il sonra nəm və soyuq tufan yox olub getdi, günəşli bahar günü doğuldu.

Bütün gecəni üşüyüb buza dönmüş bir dəstə adam (qullar) səhər günəşinin istisində yuxulamağa başlamışdı. Lakin bişmiş ətin xoş ətri yatanları oyatdı.

Qul tüccarı Xanay hesab edirdi ki, satışa yalnız dolu bədənli qulları çıxarmaq olar. Xanayın satışa çıxaracağı qullar əksəriyyətinin indiyədək görmədiyi bir şəraitdə saxlanırdılar. Böyük məbləğə alınmış belə qulları isə sahibkarlar qiymətli əşya kimi qoruyurdular. Köləliyə düşməzdən öncə kim idi bu qullar? – Çoxu əsir düşmüş döyüşçülər idi.

Xanay bilirdi ki, ruh düşkünlüyünə uğramış insanı hətta ən dadlı yeməklə belə

ayağa qaldırmaq olmaz, odur ki, zavallılara belə deyirdi:

– Keçmişini unudun! Əsl azadlıq yalnız qullara məxsusdur, çünki daha ailə, uşaq və ya gəlir haqqında düşünmək ona lazım deyil. İşlədinsə, yat! Odur ki, dünyaya yenidən gəldiyinizi düşünün. Axmaq inad edəcək və qaçmağa can atacaq; onu yaxalayacaq və cəza verəcəklər, çox güman ki, digərlərinə görk olsun deyə, öldürəcəklər! Əgər siz öz yeni taleyinizi sakitcə qəbul edərək, sahibkarlarınıza sədaqət və etibarınızı isbat etsəniz, o zaman həm azadlığa, həm də ad-sana, yüksək rütbə və vəzifələrə sahib olacaqsınız.

“İnanırcı deyil... – deyə düşünürdülər onun könləri. – Yalnız Yaradan bilir ki, bizi qarşıda hansı əzablar gözləyir! Qaçmağa cəhd edərək ölmək mal-qara kimi satışı çıxarılmıqdan yaxşı deyilmi?”

Xanay üç arşın yerin altını görməsəydi, varlı olmazdı ki! O, hamilə buluddan yeniyetməsini düzəldə bilən birisi idi.

– Yaradanı qəzəbləndirməyin! – deyirdi o. – Gözlərini qarğaların oyduğu silahdaşlarınızı xatırlayın! Sizcə, Yaradan nəyə görə sizin də canınızı almadı? Onun istəyi olmasaydı, siz də uçmaq üçün qanadı, qaçmaq üçün pəncələri olanlara yem olardınız. Yaradan sizə yeni həyat bəxş etmişdir, odur ki, bu həyatda necə kök atıb, necə boy verəcəyinizi düşünün!

– Düz deyirsiniz, Xan! – təmiz bir uşaq səsi eşidildi. Adamlar arxaya dönüb, haradasa on yaşlarında bir oğlan uşağı gördü. – Mənim ağam! Günəşim və ayım ol! Dualarımın Yaradanın qulaqlarına yetməsinə diləyirəm: sat məni! Yeni həyatla yaşamaq səadəti bəxş et mənə!..

Onun sözlərinə hamı məəttəl qalmışdı.

Xanay özünü saxlaya bilməyib boynunu qaşdı:

– Necə yəni sat? Oğlum, sən haradan çıxdın, kimin uşağısan? Mən indiyədək elə bir adama rast gəlməmişəm ki, onu satmağımı xahiş etsin!

Oğlanın adı İldegis idi. Və o belə dedi:

– Valideynlərim kimdir, əslən haralıyam – deməyəcəyəm, unutmaq istəyirəm. Amma

geri qayıtmayacağam. Mənim səadətim irəlilədir!

– Hardandır səndə bu inam?

– Məni böyük Yaradan yönləndirir. O deyir ki, mən öz vətənimdə yüz il yaşasam belə, bu adi, sönük bir həyat olacaq. Orda könüllü olaraq nökrçilik edənlərdən fərqlənmək istəyənlərə mərhəmət və hörmət yoxdur. Mən də qaçmağa qərar verdim, qoy mənim bu canatmalarımı dəyərinə qiymətləndirən birisi məni alsın!

Ətrafı uğultu bürüdü. Oğlanın dörd yanında sanki bir boşluq yarandı.

– Sənin neçə yaşın var ki, sən belə... hm... qəribə fikirlər yürüdürsən?

– Mənim artıq 13 yaşım var.

Xanay təəccüblə qaşlarını qaldırdı:

– Elə bildim ki, beş yaşın var. Nə balacasan! Səni kim alar axı?

Qullar da, nəzarətçilər də uşağın içəri batmış qarına, dərisi altından tək-tək sayılan qabırğalarına baxaraq gülüşdülər.

– Ağılda mənə bərabər olan adam alacaq məni! – İldegis doluxsunmuş cavab verdi.

– Ağıl? Tutarlı bir yumruqla ağı başdan çıxarmaq da olar! – Xanay, göstərirmiş kimi yumruqla dizinə vurdu.

– Neyləməli... Ağılsızın heç nə vecinə deyil, – o, daha xoşbəxtidir!

– Zavallı! – Xanay yenə təəccübləndi və gözətçilərini nəzərdən keçirdi, sanki onların da təəccüblənməsini istəyirdi.

– Mən otuz kes¹ enində çölü piyada keçmişəm, – uşaq göz yaşlarını üzünə yaxaraq davam edirdi. – Mən açlığa və susuzluğa dözdüm, ölmədim, sadəcə, arıqladım! Mənim toyonum²! Xahiş edirəm, yalvarıram: məni qovma! Əgər mən İran torpaqlarına gedib çata bilsəm, sənə duaçı olacağam! Lakin öz istəyimə nail olsam, Yaradanın köməkliyilə alicənab toyon olsam, sənə bir karvan var-dövlət göndərəcəyəm. O zaman sən İran xalçalarına, Hindistanda düzəldilmiş gümüş qablara, qızıl pullara, rəngli daş-qaşa, kök dəvələrə, incə dərili qoyunlara sahib olacaqsan!..

¹ Qədim ölçü vahidi

² Cənab, ağa

Hamı güldü.

Qulların şənlənməsinə şad olan tacir oğlana yaxınlaşdı, əlilə onun saçlarını qarıydırdı.

– Razılaşdıq, razılaşdıq... – Xanay uşağın başını tumarladığı əlini xalatinin ətəyinə sildi. – Səni götürürəm, mənim xarab malım! Səni satmağa çalışacağam, mənim paslı çənbərim. Mən xeyirxah adamam, qoy gözü və qulağı olan hər kəs buna əmin olsun! Ey zavallı noyxodorlar!³ Bu danışan qodduğu yuyub təmizləyin, bər-bəzəkli paltar geydirin və elə yedizdirin ki, sanki o, böyük bir toyondur. Az qala, toxluqdan ölənədək yesin! Əgər alan olsa, mən bu oğlanı satacağam!

İldegisin atası başqa atalardan heç də pis deyildi. Anası da onu ürəkdən sevirdi. Lakin o, kölə olmaq istədi, düşündü ki, şan-şöhrətə gedən yeganə yol qul olaraq satılmaqdan keçir.

O niyə belə düşünürdü?

İldegisin böyük qardaşı Baytalay bu qış ata evinə qayıtmışdı. Onun amansız döyüşlərin birində itkin düşməsindən yeddi il keçmişdi. Sən demə, döyüş zamanı onun atını vururlar, özü isə əsir düşür və kölə olur. Bu illər ərzində o, İran dövlətində, sahibkarı – məşhur döyüşçü Sultan Məsudun himayəsində yaşamalı olur. Sultan Məsudun dəstəsində ən təhlükəli cəbhələrdə vuruşur, çox qanlar tökür və sahibkarına öz sədaqətini isbat edir.

– O ölkədə belə bir adət var, – Baytalay danışdı, – onlar sadıq və etibarlı yadellilərə hörmət edirlər. Mən sədaqətlə xidmət edirdim və beş qış ötdükdən sonra toyon-meqeney⁴ rütbəsinədək ucaldım. Məgər bu azdır? Məgər mən öz vətənimdə bu ucalığa nail ola bilərdim? Ən yüngülbeyin adamın təxəyyülü üçün belə bu, əlçatmaz zirvədir.

– Qardaşım! – İldegis həyəcanından şamın alovu kimi titrəyirdi. – O necə ölkədir elə? Bu dünyada haqq-ədalət varmı ki?

Baytalay həyat eşqi sönmüş gözlərilə kiçik qardaşına baxdı: görəsən, bu ağıllı heyvancıgöz anlaya biləcəkmiki ki, qardaşının

var-dövləti, qüdrəti artdıqca, rütbəsi yüksəldikcə içindəki vətən həsrəti daha kəskin, daha dözülməz olurdu?

– Ora heyrətamiz, bərəkətli bir ölkədir, dünyanın hər yerindən ən gözəl, ən bahalı, ən füsunkar şeylər oraya axıb gəlir... Mənim kimi keçmiş bir qul, orada qul sahibi ola bildi... Lakin vətən həsrətindən bir ovuc qar kimi əriyib gedirdim... Qar da bir gün əriyib suya çevrilir, sular da çaylara... çaylarsa birləşərək doğma torpaqlara sarı axır... Bəs insan neyləsin? Mən nə yata, nə yeyə, nə də şənlənə bilirdim, qardaş... Görürsənmi, mənə kam-laniyalar⁵ da təsir etmir, otosutlar⁶ da çarəsizdirlər: mənim ruhum param-parçadır!

Baytalay, Sultana xidmətinin yeddinci ilində necə qaçmağından danışdı. Həmin günlərdə kiçik tayfalardan biri vergilərə və törə-dilən haqsızlıqlara qarşı üsyan etmişdi. Baytalay öz ordusu ilə bu üsyanı yatırırsa da, qənimət bölgüsü zamanı içində böyük ikrah hissi yaranmışdı. Uca zirvənin başından öz tərəflərinə baxmış, doğan günəşi seyr etmiş və ata ocağı qarşısızalınmaz bir güclə onu səsləmişdi. O, öz ordusunu qoyub qaçmışdı. Hay-küydə heç kim onun qaçmağından xəbər tutmamışdı. Çibləri qızıl dinarlarla dolu olan bir insan üçün bütün yollar açıqdır. Atları dəyişə-dəyişə, gecə-gündüz çarpmış, taleyin gərdisilə ilk dəfə əsir düşdüyü yerdə onu bir də yaxalamışdılar. Bu dəfə o, quldurların əlinə keçmişdi. Onlar Baytalayın bütün var-dövlətini talamış, təkcə canını ona bağışlamışdılar. Çünki dilənçinin ölüdən heç nə ilə fərqlənmədiyini düşünürdülər.

Gündüzün qızmar istisi, gecələrin soyuğu, qanamış ayaqları, bədənindəki qamçı izləri və qartmaq bağlamış yaraları onu Xanayın yanına qayıtmağa sövq edirdi. Xanayın köməkliyilə bir neçə aydan sonra yenə sultanın sarayında, əvvəlki mövqeyində ola bilərdi. Baytalay kimi yüksək rütbəli toyonun öz uğurlu mövqeyini qoyub qaça biləcəyi heç

³ Tayfalardan birinin adı

⁴ Yüksək hərbi rütbə

⁵ Şamanların xəstəni sağaltmaq məqsədilə keçirdikləri ritual

⁶ Təbib, loğman

kimin ağlına gəlməzdi. Müharibə zamanı itkin düşənlərin sonradan qul bazarında üzə çıxması halları az olmamışdı.

Amma Baytalayın yorğun ayaqları heç nəyə baxmadan onu ata evinə aparırdı.

Budur, o, yarımcan halda gəlib çatıb. Bir aydan çox xəstə yatsa da, yerindən dura bilməsə də, heç nəyə pəşman deyil. Bu müddət ərzində İldegis onun yatağının yanından ayrılmamışdı. Baytalay xəstə olsa belə, başa düşürdü ki, altı yaşında qoyub getdiyi kiçik qardaşı indi onun həyatı ilə nahaq yerə maraqlanmır, valideynləri evdə olmayanda nahaq yerə onu sorğu-suala tutmur.

Baytalay bir qədər düşündükdən sonra dedi:

- Tooyuom⁷, balacam, unutma: qürbətdə sultan olsan da, ancaq öz vətəninə xoşbəxt ola bilərsən... hətta dilənçilik etsən belə. Mən bunu öz üzərimdə sınamışam.

İldegis qardaşının sözlərinə belə cavab verdi:

- İnsan siçovul deyil ki, yuvasının qarşısından çəkilməyə! Nə də quş deyil, dönüb geri qayıda. İnsanın vətəni - istedadına qiymət verilən, qədərinə inanılan yerdir!

- Ağılsızsan, mənim balaca köşəyim! - Böyük qardaş köks ötürüb gözlərini yumdu, bir damla yaş onun əsmər yanağından aşağı süzüldü. - Sən bu göz yaşını gördünmü? Bu, yaş deyildi, mənim gücümün son damlası idi... Sanki sıxıb suyumu çıxarıblar... Məni göylərə ucaltırdılar, güclü-qüvvətli idim! Mənim əllərimlə, mənim bacarığımla, mənim kimi iddialı döyüşçülərin cürəti ilə sultan öz düşmənlərini yerlə yeksan edirdi. Lakin heç bir tərif mənim qəlbimə sirayət etmədi, ruhum solub getdi. Yox! Mən ancaq öz ölkəmə xidmət edərək xoşbəxt ola bilərdim, köşəyim mənim!..

Tezliklə Baytalay vəfat etmiş, İldegis isə evdən qaçmışdı.

II HİSSƏ

*"Qoy, Odun-Biisin dediyi kimi olsun!
Qoy Çingizxanın əmr etdiyi kimi olsun!
Qoy Cılqa-toyonun qərarı ilə olsun!
Bizim iradəmiz nədir ki?
Bizim istəyimiz nədir ki?
Əsilzadələr versinlər qərarı!
Onlar əmr etsinlər!
Bax belə!"
Platon Oyunski,
"Nurgün Bootur Cəld"*

- Gəlirlər..

- Tacirlər gəlirlər..

Günün aydın vaxtında keşikçilər yüksəkliyə çıxmağa, öz aralarında danışa-danışa İtnil çayının cənub dənizilə qovuşduğu yerə sarı boylanmağa başladılar.

Qul tüccarları da təlaşa düşüb, sənətkarları çobanlardan, gənc qadınları yalnız ev işləri görməyə qadir olan yaşlılardan ayırmağa tələsdilər. Xanay isə tələsmədi. O, baha qiymətə sata biləcəyi döyüşçüləri öncədən seçmişdi. Və indi şəhər meydanında sıraya düzdüyü iki yüz iyirmi altı kölni nəzərdən keçirirdi.

- Bunu - bu turşumuş sifətlini sıradan rədd edin!

Köməkçiləri ona etiraz etməyə çalışdılar:

- Xanay! O çox güclü və dözümlüdür. Sifəti ilə döyüşməyəcək ki?!

Xanay istehza ilə gülümsündü:

- Kədər elə bir mərəzdir ki, ordunun yarısı bu mərəzə yoluxa bilər. Onu daş karxanasına göndərin, orda özünə gələr. Onun əvəzinə isə satışı hazır olan gümrəh birisini tapıb gətirin.

Beləliklə, Xanay on üç kölni sıradan çıxardı. Onların bəziləri Xanayın ayaqlarına döşənir və satışı hazır olduqlarını söyləyirdilər, lakin o, bu bədbəxtlərin yalvarışlarına biganə idi. Bir tacir kimi öz etibarını itirmək istəmirdi. Bilirdi ki, Sultan onun malına böyük dəyər verir. Bu isə onun rifahına, sabaha olan inamına dəlalət edirdi.

Günortadan sonra yadelli tacirlərin gəmiləri dik sahilə yan aldı. Sahilə enən tacirlərin günəş şüaları altında bərq vuran bər-bəzəkli paltarları göz qamaşıdırırdı.

⁷ Uşağa edilən mehriban müraciət, məs.: "balaca", "bala" kimi...

İldegis iri açılmış gözlərilə bu yadelli kişilərin başlarına doladıqları parçaları, enli şalvarlarını, ayaqqabılarının dik burunlarını, boyun-boğazlarındakı muncuq və boyunbağları seyr edirdi.

Xanay alçaq boylu, dəqiqəbaşı püföldəyərək, sanki dodağına yapışmış tükü qovmağa çalışan mis dərili adamı öz qullarının yanına gətirdi. Mis dərili adam bütün sıraları gəzərək öz balaca gözlərilə hər kəsi nəzərdən keçirdi. Yalnız bundan sonra İldegisin anlamadığı bir dildə danışmağa başlayan mis dərili gah qullardan birinin başını aşağı əyərək boynundakı çapığı, gah da digərlərinin çiyinlərindəki, ayaqlarındakı – döyüslərdən yadigar qalan – yara izlərini göstərirdi. O, belə qulları sıradan çıxarırdı.

İldegis tacirin ardınca qarabaqara gəzir, dediklərini anlamasa da, hər hərəkətinə diqqət edirdi. Tacirlər isə qulların hansı tayfalara mənsub olmaqları barədə danışır, onların neçəsinin Xanqlardan⁸ olduğunu soruşurdular, hansılara ki, ruslar öz aralarında “peçeneqlər” deyirdilər.

– Ümidvaram ki, qulların hamısı qıpçaqdır?

– Bəli, bəli! Hamısı, ağam! Və demək olar ki, yarısı – Xanqlardır. Mən tapşırığı unutmamışam.

Başlarındakı çapığa görə alınmaq istəməyən qullardan ikisi səsləndi:

– Biz də! Biz də Xanqlardanıq!

“Mən də əslən ulu Xanqlardanam”, – deyə düşünən İldegis Xanayın qolunu dartışdırdı, o isə əlini yelləyərək aralandı.

Tacir alverinin sonunda sıradan çıxardıqı qulları əllərinə götürdükləri ağır daşla qaçmağa məcbur edərək, necə nəfəs almaqlarını yoxladı. Yalnız bundan sonra onlar Xanayla əl tutuşub sövdələşdilər.

Öz işindən razı qalan Xanay İldegisin arıq boynundan yapışaraq, yadellinin qarşısına gətirdi.

– Hörmətli ağam, bu da mənim sənə hədiyyəm olsun.

Mis dərili qaşlarını çatıb dodağını salladı. İldegis özünü şax tutmağa çalışaraq, kömək

istəyirmiş kimi altdan-yuxarı Xanaya baxdı. Xanay davam etdi:

– Ağam, baxmayaraq ki, o, daş altda qalmış fidan kimi nazikdir, Yaradan ona iti ağıl və zəka vermişdir. Bu fidan böyüyər, ağac olar və sən onun kölgəsində hər zaman ağıllı məsləhət, rahatlıq və dinclik taparsan.

– Bu, yoldaca ölər! – deyə mis dərili adam etiraz etdi.

– Xeyr, ağam! – İldegis zəif səslə dilləndi. – Xeyr! Dağ çağı adi çaylardan daha itidir; o, daşlardan keçər, torpağın altından sızar, amma yenə gəlib dənizə qovuşar! Mənim səadətimi əlimdən alma...

Tacir İldegisin qarşısında çömələrək başını buladı:

– Hansı səadətini? Qul olmaq?

– Mən əslən ulu Xanqlardanam. Məni alın, peşman olmazsınız. Kiçik köpək böyük çaq-qaldan vəfalıdır!..

– Hmm, sən heç də ağılsız deyilsən, Xanlı! – Mis dərili gülümsündü. – Mən səni alıram və sən artıq azadsan. Haraya istəsən, gedə bilərsən.

Tacir dikələrək söhbətin bitdiyinə işarə etdi, lakin İldegis dizləri üstə çöküb onun ayaqlarından ikiəlli yapışdı:

– Yox, yox, mənim toyonum! Sən mənə acidınsa, arzuma da heyfin gəlsin: mən sənənlə uzaq İran torpaqlarına getmək istəyirəm!

– Axmaq! Bu dünyada azadlıqdan qiymətli nə ola bilər ki? Var-dövlət? Yox! Varlandıqca o sərvətin köləsi olduğunu anlayırsan. Bilik? Yooxx! Yox! İnsan çox bildikcə bilmədiklərinin sayı daha da artır. De görüm, indi azadlıqdan qiymətli bir şey varmı?

Bu sözlərin qarşısında İldegis bir zamanlar qoca əmisinin dediklərini sözbəsöz təkrar etdi:

– Azadlıq – insan üçün deyil. O, heç kimə lazım olmayan yaranmışlar üçündür. Var-dövlətə və biliyə canatmaların əsl səbəbi – şöhrətdir. Şöhrət – təkcə bəndələrin ibadətگاهی deyil, o – tanrıların iradəsidir. Şöhrətə sahib olan insan – ilahi əmri yerinə yetirmiş olur.

Hamı susub durdu – qullar da, tacirlər də. Bir anlığa sahilədəki dalğalar belə səssiz qaldı.

Xanay bağırırdı:

⁸ Yakutiyaadakı Xanqalasların əcdadları

– Yox, yox, mən bu tuti dillini heç kimə vermərəm!

– Mən artıq aldım onu! – mis dərili tacir etiraz etdi və əlini İldegisin başına qoydu. – Qoy arzuladığı həyatı yaşasın. Bir gün anlayacaq ki, bu dedikləri – həqiqətdən necə də uzaq imiş! Hasanın sözlərini unutmayın!

* * *

Hasanın gəmissi cənuba üz tutmuşdu.

İldegis iyirmi gün ərzində fırtınanın, sualtı qayalara oturmağın nə olduğunu öyrənmişdi. Lakin hər şeyə rəğmən, gəmiyə heç nə olmamış və o salamat qalmışdı. Nəhayət ki, Abeskuun dənizinin qarşı sahilində yerləşən Arraan torpaqları görünmüşdü. Bu torpaqların hökmdarı İran sultanı idi. Ən böyük kölə bazarı burada idi. Satılıq mallar: döyüşçülər, sənətkarlar, ağır işlər üçün qara qullar, nadir əl işlərilə məşğul olan ustalar, hətta mirzələr və alimlər idi.

İri cüssəli, boylu-buxunlu qullar dəstəsi yaxınlaşan zaman tacirlər onları əhatə edərək, bir-birlərindən yaxşı qiymətə almaq, sonra isə yenidən satışı çıxara bilmək üçün səy göstərdilər. Hasan isə tələsmirdi. O, bu hayküyün üçündə öz soyuqqanlılığını qoruya bilirdi. Hasan bu yerlərin hakimi Alp Əmirlə artıq sövdələşmişdi. İki yüz qulun hamısını ona təhvil verəcəkdi.

Günün sonunda, yorulub əldən düşmüş alıcılar dağılıqdan sonra Alp Əmir əyanlarının və on nəfər gözətçisinin əhatəsində təşrif buyurdu. O, say-seçmə qulları nəzərdən keçirib, üzünü Hasana tutdu:

– Mən sənə etibar edirəm!

– Sizin etibarınız mənim üçün hər şeydən dəyərlidir. – Hasanın mis sifəti sanki işıqlandı, və o, dərindən nəfəs aldı.

Alp Əmir əlini yuxarı qaldırdı. Onun nazik barmaqlarındakı iri qaşlı, qiymətli üzüklər bərq vuraraq, ətrafdakıları sanki ovsunladı.

– Ey qırpaqlar! – Alp Əmir qırpaq dilində səsləndi. – Ey uçsuz-bucaqsız çöllərdə böyümüş, günəşdə yanmış, küləkdə bərkimmiş, dözümlü və cəsur soydaşlarım! Siz Tanrının iradəsi ilə bu mübarək torpaqlara gəldiniz.

Daha özünüzü kölə hesab etməyin! Bundan belə siz – böyük sultanın savaşılarınsınız!

– E-e-e-e-e! – Bu sözlərə cavab olaraq dərindən minnətdarlıq nidaları ilə dolu bir uğultu qopdu. Həyat eşqilə dolmuş kütlənin bir qədər sakitləşməsinə gözləyən Alp Əmir yenə də əlini qaldırdı və bir anda səssizlik yarandı; adamlar artıq ona tabe olmuşdular və azad elan olunsalar belə, özlərinə məxsus deyildilər.

– Qırpaq adı – şanlı addır! – Alp Əmir uca səslə nitqinə davam etdi. – Əcdadlarımızdan bizə miras qalmış bu şanlı ada ləkə gətirməyə!

– E-e-e-e-e! – Savaşçılar sevinclə qışqırır-dılar. İldegis isə bayaqdan sahibinin alabəzək xalatının ətəyini dartışdırırdı. Hasan uşağın nə demək istədiyini başa düşərək Alp Əmirə yaxınlaşdı və qulağına pıçıldadı:

– Sizə hədiyyəm də var... – O, əlilə İldegisi yaxına çağırırdı. – Qoca kimi müdrik, dəvə kimi dözümlü, bildirçin kimi fədakardır!

Alp Əmir hörümçəkdən can diləyən bu çəlimsiz oğlana baxdı. Üzündən narazılıq hiss olundu, lakin Hasan susmadı:

– Göy üzündə kiçik ulduzu görmək asan deyil, ağam... Mən bu işlərin xiridarıyam.

Alp Əmir başı ilə razılığını bildirdi.

Bununla da İldegisin taleyi həll olundu.

...İllər keçdi, İldegis bu ölkənin hökmdarı oldu.

Onun övladları və nəvələri böyük, möhtəşəm bir nəslin başlanğıcını qoydular.

Onlar uzun illər mübarək İran səltənətini idarə etdilər.

Onlar bizim oraya gəlişimizədek haki-miyyətdə oldular.

Lakin güclü və alicənab insanın qanı izsiz-tozsuz yox ola bilməz, elə dövr gəldi ki, alicənablığa, ağıla və istedadla daha çox qiymət verməyə başladılar.

Yenə də siyah gecələrdə göyün üzündə parlaq ulduzlar, sonra bürclər görünməyə başlayır və sərraf gözlər səmadakı ən kiçik ulduzu da seçə bilir.

Tərcümə etdi:

Afaq ŞIXLI